

підприємствам приймати рішення про доцільність застосування для них політики товарного кредитування при реалізації маркетингової цінової політики.

Список літератури: 1. *Замулко А.І.* та ін. Енергоринок та тарифна політика України у сфері електроенергетики // Управління енерговикористанням: Зб. доп. / За заг. ред. д.т.н., проф. *А.В. Праховника*. – К.: Альянс на збереження енергії, 2001. – с. 242-364. 2. *Суходоля А.* Модель анализа энергопотребления и определение уровня энергоэффективности национальной экономики // Экономика Украины, №5 (514), 2005. – с. 31-37. 3. *Мельник Л.Г., Корінцева О.І., Сотник І.М.* Економіка енергетики: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 238 с.

Подано до редакції 12.05.2009

УДК 336. 225.674

Н.О. БОНДАРЕНКО, к.е.н., проф., ХІФ УДУФМТ, Харків

АУДИТ В УКРАЇНІ: ВІД СТВОРЕННЯ ДО СЬОГОДНІ

В роботі розглянуто створення та розвиток аудиту в Україні.

The author says about of formation and development of audit in Ukraine.

Ключові слова: аудит, сутність, створення, розвиток, новітні форми

Вступ. Створення та подальший розвиток аудиту в Україні обумовлені ринковим спрямуванням економіки країни, змінами форм власності підприємств та їх взаємовідносин, що вимагає здійснення незалежного економічного контролю фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Постановка задачі. Метою статті є розкриття суті аудиту, його створення та розвитку в Україні.

Методологія. При дослідженні сутності аудиту застосовувались методи наукової абстракції; для виявлення створення та розвитку аудиту – історичний та логічний підходи.

Результати дослідження. Як практична діяльність аудит в Україні з'явився у 90-х роках ХХ століття з ініціативи іноземних інвесторів, які бажали знати ефективність використання вкладених ними грошових коштів у спільні з українськими підприємцями підприємства. З цією метою вони направляли своїх аудиторів в Україну, котрі не тільки провадили перевірку, але й навчали українських бухгалтерів основам аудиту. Оскільки аудиторська діяльність розповсюджувалася в Україні, то виникла необхідність створення органу, який би захищав інтереси українських аудиторів. Так з'явилася професійна громадська організація - Спілка аудиторів України, яка розробила проект Закону про аудиторську діяльність і надала

його на розглядання Верховній Раді України. У квітні 1993 р. такий Закон було прийнято Верховною Радою України. У відповідності до цього Закону було створено Аудиторську палату України (АПУ), яка є незалежним самостійним органом, що здійснює регулювання аудиторської діяльності. Такий порядок законодавчого визначення аудиту та органу, який регулює його діяльність, дозволяє віднести аудиторську діяльність в Україні до саморегульованої.

За час з законодавчого визначення аудиту і до сьогодні відбулися певні зміни у його тлумаченні.

Так, згідно Закону України «Про аудиторську діяльність» №3125-XII від 22 квітня 1993 р. аудит – це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації відносно фінансово-господарської діяльності суб'єктів ведення господарства з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти й відповідності діючому законодавству та встановленим нормативам.

У Законі ж 2006 року поняття «аудит» було визначено як перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єкта господарювання) згідно із вимогами користувачів. Як видно, у новому тлумаченні аудиту акцент поставлено на перевірці фінансової звітності, підкреслена незалежність думки аудитора про її достовірність, про визначення останньої в усіх суттєвих аспектах, а також про те, що фінансова звітність повинна відповідати не тільки діючому законодавству та встановленим нормативам, а й іншим правилам (внутрішнім положенням суб'єкта господарювання) згідно із вимогами користувачів. Націлення аудиту на перевірку фінансової звітності важливо саме сьогодні, коли Україна переходить на Міжнародні стандарти фінансової звітності.

Зазвичай аудит класифікують за такими видами:

- обов'язковий та ініціативний;
- внутрішній та зовнішній;
- первинний та вторинний;
- бухгалтерський, управлінський, екологічний, фінансової звітності;
- загальний, промисловий, торговельний, банківський, страховий, іншої діяльності;
- суцільний, вибірковий, комбінований;
- попередній, поточний, наступний.

Оскільки для суб'єктів господарювання важливим є визначення, чи підлягають вони обов'язковому аудиту, надамо перелік таких суб'єктів.

Проведення аудиту відповідно до ст.8 Закону України «Про аудиторську діяльність» (в редакції 2006 р.) є обов'язковим для:

1) підтвердження достовірності та повноти річної фінансової звітності й консолідованої фінансової звітності відкритих акціонерних товариств, підприємств – емітентів облігацій, професійних учасників ринку цінних паперів, фінансових установ та інших суб'єкта господарювання, звітність яких за законодавством України підлягає офіційному оприлюдненню, за винятком установ і організацій, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету;

2) перевірки фінансового стану засновників банків, підприємств з іноземними інвестиціями, відкритих акціонерних товариств (крім фізичних осіб), страхових і холдингових компаній, інститутів спільного інвестування, довірчих товариств та інших фінансових посередників;

3) емітентів цінних паперів при отриманні ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів та інших випадках, передбачених чинним законодавством України.

Як видно, у Законі 2006 р. зроблені уточнення відносно того, хто із суб'єктів господарювання підлягає обов'язковому аудиту.

Аудит в Україні здійснюють сертифіковані аудитори, які можуть займатися аудиторською діяльністю індивідуально, або створювати аудиторську фірму згідно з чинним законодавством. Сертифікацію аудиторів проводить Комісія з сертифікації та освіти аудиторів АПУ.

При проведенні аудиту в Україні, незалежно від його виду, аудитори з 2004 р. керуються Міжнародними стандартами аудиту.

Затрати на проведення аудиту, згідно із Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», відносяться до валових витрат, включаючи витрати на проведення добровільного аудиту за рішенням власника або адміністрації підприємства.

Оформляються результати аудиту аудиторським висновком, котрий є офіційним документом, засвідченим підписом і печаткою аудитора (аудиторської фірми), який складається за наслідками перевірки.

Окрім аудиту, приватні аудитори або аудиторські фірми України надають клієнтам різноманітні послуги з питань бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування, аналізу фінансово-господарської діяльності та інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності юридичних та фізичних осіб. Крім того, деякі аудиторські фірми можуть здійснювати видавничу

діяльність методичної і учбової літератури з питань бухгалтерського обліку і аудиту, професійну підготовку аудиторських кадрів (при наявності відповідних ліцензій).

Для подальшого розвитку аудиту у березні 2009 року створено Асоціацію українських аудиторських фірм.

Оскільки дія Закону України «Про аудиторську діяльність» не розповсюджується на органи державної виконавчої влади та на аудиторську діяльність державних органів, виникла необхідність створення новітньої форми аудиту - державного фінансового аудиту.

Вперше у Бюджетному кодексі України була визначена необхідність здійснення аудиту фінансової та господарської діяльності бюджетної сфери.

Мета державного фінансового аудиту - перевірка та аналіз фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю – визначена Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фінансовим правопорушенням, забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, державного і комунального майна».

Сьогодні існують такі види державного фінансового аудиту: аудит ефективності виконання бюджетних програм; аудит діяльності бюджетних установ; аудит діяльності державних підприємств; аудит систем внутрішнього контролю. Кожен вид державного фінансового аудиту передбачає його конкретні завдання.

Серед різновидів державного фінансового аудиту законодавчо виділений державний фінансовий аудит суб'єктів господарювання. Постановою Кабінету Міністрів України у 2006 р. затверджено Порядок проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту суб'єктів господарювання, а у 2007 р. наказом Головкин - Методику проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту суб'єктів господарювання. У Методиці визначені процедури та етапи проведення державного фінансового аудиту суб'єктів господарювання, а також його особливості. Так, наприклад, якщо під час проведення державного фінансового аудиту виявлені факти порушення чинного законодавства, які можна класифікувати як злочин, то органи державної контрольно-ревізійної служби зобов'язані негайно повідомити про них правоохоронні органи. Таким чином, в умовах економічної кризи в Україні ця новітня форма економічного контролю сприяє не тільки запобігання порушень, а й підвищенню ефективності господарювання в державному секторі економіки.

Висновки: Таким чином, аудит в Україні має певний розвиток в законодавчій та нормативній базі, а також через появу його новітніх форм.

Список літератури: 1. Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 р. № 2542 – 111 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 37. – ст. 189. 2. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22 квітня 1993 р. №3125-Х11. 3. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про аудиторську діяльність» від 14.09.2006 р. № 140 – У. 4. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.97 р. № 283/97-ВР. 5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фінансовим правопорушенням, забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, державного і комунального майна» від 15 грудня 2005 року № 3202 – ІУ. 6. Порядок проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту суб'єктів господарювання, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2006 № 361. 7. Методика проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту суб'єктів господарювання, затверджена наказом Головкиру від 09.10.2007 № 232. 8. *Бондаренко Н.О., Понікаров В.Д., Попова С.М.* Аудит суб'єктів підприємницької діяльності: Навчальний посібник. – Київ, Центр навчальної літератури, 2004. – 300 с. 9. *Бутинець Ф.Ф.* Аудит: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. – 2-ге вид., перероб. та доп.. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 672 с.

Подано до редакції 13.05.2009

УДК 330.341.1.01

Л.А. КВЯТКОВСЬКА, старший викладач, Кременчуцький державний політехнічний університет імені Михайла Остроградського

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ»

Об'єктом дослідження є формування понятійного апарату складної економічної категорії «виробничий потенціал» з врахуванням його значення для оптимізації діяльності підприємства в умовах ринкового середовища. Визначення виробничого потенціалу дається в результаті синтезу ресурсного, структурного, цільового підходу до визначення його сутності.

Object is forming of concept vehicle of difficult economic category «production potential» taking into account his value for optimization of activity of enterprise in the conditions of market environment. Determination of production potential is given as a result of synthesis of the resource, structural, having a special purpose going near determination of his essence.

Ключові слова: підприємство, потенціал, можливості, ефективність діяльності, стратегія підприємства, конкурентоспроможність, виробнича потужність.

Вступ. В умовах ринкових відносин ефективною слід визнати діяльність того господарюючого суб'єкту (підприємства), хто оцінює динаміку і тенденції дії чинників зовнішнього оточення і своєчасно адаптує своє внутрішнє середовище, розробляючи стратегії підвищення конкурентоспроможності. За таких умов проблема оцінки рівня потенціалу підприємства, формування стратегії управління наявним потенціалом є однією з найбільш значущих і актуальних проблем, як з науково-дослідних позицій, так і з погляду практичної значущості для підприємства.

Найбільш поширеними в науковій літературі є визначення таких базових видів